

22. ΔΟΚΙΜΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΙΣ ΟΙΚΟΠΕΔΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΑΚΗ
ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ ΤΡΟΥΛΛΟΥ ΑΡΧΑΝΩΝ

Δαπάνη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐντολῆ τοῦ κ. Σπυρίδωνος Μαυρογάτου, Διευθυντοῦ Ἀρχαιοτήτων, ἐξετέλεσα δοκιμὴν περιορισμένης κλίμακος ἐντὸς τοῦ οἰκοπέδου τοῦ Ἰωάννου Μαυρογιαννάκη, κειμένου εἰς τὴν συνοικίαν Τρουλλοῦ τῆς κωμοπόλεως Ἀρχανῶν Ἡρακλείου. Σκοπὸς τῆς δοκιμαστικῆς ἀνασκαφῆς ἐτάχθη ἡ ἐξακριβώσις ἂν τὰ κατὰ τὴν θεμελίωσιν οἰκίας ἐλθόντα εἰς φῶς λείψανα ἀρχαίων κτηρίων, ἀποτελοῦν σημαντικὸν συγκρότημα ἢ εἶναι δευτερεύοντα κατεστραμμένα ἢ ἡμικατεστραμμένα λείψανα. Ἐκ τῆς διακριβώσεως ταύτης ἐξηγήθη ἡ περαιτέρω ἀνέγερσις τῆς οἰκίας.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

Ἡ δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ ἐπεξετάθη εἰς τὰ 2/3 τοῦ ὅλου οἰκοπέδου, κριθείσης περιττῆς τῆς συνεχίσεως καὶ εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ οἰκοπέδου μετὰ τὰς γενομένας διαπιστώσεις. Ὁ ἀνασκαφικὸς χώρος εἶναι ἐκτάσεως 30 περίπου τετραγωνικῶν μέτρων· ἡ ἀνασκαφὴ του σχεδὸν πανταχοῦ προῦχῶρησε μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου. Διεπιστώθη ἡ ὕπαρξις τῶν ἀκολουθῶν στρωμάτων :

α) Εἰς μικρὸν σχετικῶς βάθος στρώμα ἑλληνορωμαϊκῶν χρόνων με κτήρια. Ταῦτα εἶναι κυρίως δύο παράλληλα τοιχία με κατεύθυνσιν ἐκ Β. πρὸς Ν. ἀνίσου μήκους (2.50 μ. καὶ 3.20 μ.) καὶ ἀπέχοντα ἀλλήλων 1.30 μ., ἴσως ἀποτελοῦντα στενὸν προθάλαμον ἢ διάδρομον οἰκίας. Τρεῖς βαθμίδες εἰς τὸ μέσον τοῦ δυτικωτέρου ἔδιδον πρόσβασιν ἐκ δυσμῶν εἰς τοῦτον (πίν. 65α). Ἀνατολικῶς τοῦ μᾶλλον ἀνατολικοῦ ἐξετείνετο προφανῶς δωμάτιον ἐστρωμένον διὰ πλατειῶν κεράμων (πίν. 65β). Τὸ δάπεδον τοῦτο ἦτο ἱκανῶς διατεταραγμένον. Κάθετον τοιχίον, μέχρι τοῦ ὁποίου ἐξετείνοντο αἱ κέραμοι, πιθανῶς ἀπετελεῖ διαχωριστικὸν τοῖχον τοῦ δωματίου. Τὰ εἴρηματα τοῦ στρώματος τοῦτου ἦσαν μερικὰ κοινὰ καὶ ἀκόσμητα ἀγγεῖα, τεμάχια ὑαλίνων ἀγγείων καὶ χαρακτηριστικὰ τινα ὄστρακα. Μία τῶν κεράμων φέρει δίστιχον ἐπιγραφὴν ἑλλιπῆ τυλωθεῖσαν διὰ τύπου καὶ διὰ τοῦτο ἀνάστροφον, πιθανῶς σχετιζομένην με τὸ ἐργαστήριον τοῦ κεραμοποιοῦ.

Διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν μνημονευθέντων τοίχων εἰς τὸ στρώμα τοῦτο ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ λεία ἐπιφάνεια ἐφθανε μέχρι τοῦ στρώματος τῶν κεράμων, κάτω δὲ ταύτης τὰ τοιχία ἐπαχύνοντο καὶ ἐσχημάτιζον βαθεὰ θεμέλια.

β) Ὑπὸ τὸ στρώμα τῶν κεραμίδων ἀνεκαλύφθη σχεδὸν καθαρὸν στρώμα τῶν προκεχωρημένων ἑλληνικῶν κλασσικῶν ἢ πρωίμων ἑλληνιστικῶν χρόνων. Πλήθος ὄστράκων ἐξ ὠραίων στιλπνῶν μελανῶν ἀγγείων, ἀνευ ὅμως παραστάσεων, ἀνεκαλύφθη εἰς τὸ στρώμα τοῦτο. Περισυνελέγη μία κοτύλη σχεδὸν ἀκεραία καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς πυραμιδικῶν ἀγνύθων. Ἀνάλογον στρώμα ἀνεκαλύφθη εἰς τὴν ΝΑ. γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου, ὅπου ἠδυνήθημεν νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν ἀνασκαφήν, τοῦ ἐκεῖ χώρου μὴ ὄντος κατελιγμένου ὑπὸ οἰκοδομημάτων. Τὰ ὄστρακα ἦσαν λίαν πυκνὰ καὶ μεταξύ τούτων περισυνελέγησαν τὰ τεμάχια μιᾶς λεκάνης.

γ) Ὑπὸ τὸ ἑλληνικὸν στρώμα ἀνευρέθη, σαφῶς διαχωριζόμενον, εἰς τὴν περιοχὴν μεταξύ τῶν δύο παραλλήλων τοιχείων καὶ ἀμέσως δυτικῶς τοῦ δυτικωτέρου γεωμετρικὸν στρώμα, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἐνδιαφέροντα ὄστρακα καὶ ἀγγεῖα. Οὕτω μεταξύ τῶν τοιχείων περισυνελέγησαν τὰ τεμάχια δύο πίθων μὲ παχέα τοιχώματα, τοῦ ἐνὸς διακοσμουμένου μὲ σειρὰν διπλῶν χαρακτῶν κυκλίσκων ὁ παχύτερος φαίνεται ἀκόσμητος καὶ τὰ τεμάχια του εὗρισκοντο ἐντὸς στρώματος πυρκαϊούστου. Τὰ λοιπὰ ὄστρακα ἐμφανίζουν ἐνδιαφέρον. Ἀξιόλογον εἶναι τμήμα μικροῦ κρατήρος μὲ πυκνὸν μαίανδρον, ἴσως ἀττικῶ. Τμήματα πίθου κατὰ χώραν εὗρισκομένου ἀνήκοντος εἰς τὴν γεωμετρικὴν περίοδον καὶ διακοσμουμένου διὰ κυκλίσκων περισυνελέγησαν εἰς τὸν ΝΔ. τομέα, νοτίως τῶν τριῶν βαθμίδων, ἀλλ' εἰς βαθύτερον στρώμα. Ἀνάμικτα στρώματα μὲ γεωμετρικὰ καὶ ΥΜ III ὄστρακα ἐξετείνοντο ἀνατολικῶς τοῦ ἀνατολικωτέρου τοιχείου καὶ εἰς τὸν ΝΑ. τομέα, ὑπὸ τὸ ἑλληνικὸν στρώμα. Μία πηλίνη ψήφος μὲ χαράξεις προῆλθεν ἐκ τοῦ τελευταίου.

Οὐδὲν κίσμα ἀνευρέθη δυνάμενον νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν γεωμετρικὴν ἢ τὴν κλασσικὴν-ἑλληνιστικὴν περίοδον. Ἡ τὰ κίσματα ἦσαν ἐκ φθαρτῆς ὕλης καὶ ἐξηφανίσθησαν ἢ κατεστράφησαν τελείως κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς οἰκίας τῶν ἑλληνορωμαϊκῶν χρόνων.

δ) Ἀδιατάρακτον ΥΜ III στρώμα ἐξετείνεται ἀνατολικῶς τοῦ ἀνατολικοῦ τοιχείου, πρὸ τοῦ ἰσοδομικοῦ τοίχου, περὶ τοῦ ὁποίου βλ. κατωτέρω, καὶ εἰς τὸν ΝΑ. τομέα, ὑπὸ τὸ στρώμα τοῦ γεωμετρικοῦ πίθου.

Εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς τὸ ΥΜ III στρώμα ἦτο τεταραγμένον. Ἡ διατάραξις του ἐγένετο μόνον κατὰ τὴν γεωμετρικὴν περίοδον, διότι μόνον τῆς περιόδου ταύτης ἦσαν συνανάμικτα ὄστρακα. Ἰδιαίτερος ἀφθονα καὶ χαρακτηριστικὰ ὑπῆρξαν τὰ ΥΜ III ὄστρακα πρὸ τοῦ ἰσοδομικοῦ τοίχου καὶ ἀνατολικῶς τοῦ ἀνατολικοῦ τοιχείου, ἀπεδόθησαν δὲ καὶ τινὰ ἀγγεῖα δυνάμενα νὰ συγκροτηθοῦν. Ἐν ὄστρακον ἀνευρεθὲν εἰς τὸ μικτὸν στρώμα μεταξύ τῶν δύο παραλλήλων τοιχείων ἐμφανίζει πλοκάμους ὀκτάποδος. Τεμάχια δύο ΥΜ III πίθων περισυνελέγησαν ὁ πρῶτος ἐκ τοῦ χώρου πρὸ τοῦ ἰσοδομικοῦ τοίχου διακοσμεῖται ὑπὸ ζωνῶν ἐγχαράκτων καὶ ἄλλων μὲ κανονικὰς ἐμπιέσεις· ὁ

δεύτερος ἐκ τοῦ ΝΔ. τομέως, εἰς στρῶμα βαθύτερον τοῦ γεωμετρικοῦ πίθου, ἔχει ζώνας μὲ ἐπαλλήλους γωνίας (chevrons). Τὸ στρῶμα τῆς ΥΜ ΙΙΙ περιόδου ἔφθανε μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου, ὅστις ἀπετέλεσεν, ὡς φαίνεται, τὸ δάπεδον τῶν δωματίων τοῦ ΥΜ ΙΙΙ οἰκοδομήματος, ἀφοῦ εἰς πολλὰ σημεῖα ἀνευρέθησαν τμήματα πλακῶν ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ βράχου. Θὰ ἡδύνατό τις ἐπομένως νὰ ὑποθέσῃ ὅτι οἱ δύο ἰσχυροὶ τοῖχοι οἱ πλαισιοῦντες τὸν ἀνασκαφέντα χώρον πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον μὲ κατεύθυνσιν ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἀνήκουν εἰς τὴν περίοδον ταύτην. Τοῦτο ὅμως ἀπεκλείσθη διὰ τοὺς κατωτέρω ἀναφερομένους λόγους.

ε) Τὰ σημαντικώτερα λείψανα κτηρίων ἐπὶ τοῦ χώρου εἶναι οἱ δύο παράλληλοι ἰσχυροὶ τοῖχοι οἱ ἤδη μνημονευθέντες. Ὁ νότιος διατηρεῖ τμήμα 3 περίπου μέτρων ὠκοδομημένον μὲ ὠραίους πελεκητοὺς λίθους παραλληλεπιπέδους, καλῶς σνηρημοσμένους κατὰ τὸ ψευδοἰσοδομικὸν σύστημα· σώζονται τρεῖς δόμοι (πίν. 66α). Ὁ τοῖχος ἐκάμπτετο, φαίνεται, κατ' ὄρθην γωνίαν, ἀλλ' ἡ συνέχειά του εἶχε καταστραφῆ. Ἐσχηματίζετο, ὡς φαίνεται, μακρόστενον δωματίον διαστάσεων 2.20×4.00 μ., τοῦ ὁποῦ ἀνευρέθη μέρος τοῦ δυτικοῦ τοῖχου ἐκ λογάδων λίθων ὠκοδομημένον. Προφανῶς ὑπῆρχε καὶ ἕτερον δωματίον δυτικῶς, ἀφοῦ ὁ βόρειος τοῖχος (πίν. 66β), πάχους 0.65 μ., ἐπεκτείνεται σχεδὸν τρία μέτρα δυτικώτερον· τὰ ὄρια ὅμως τούτου δὲν κατέστη δυνατόν νὰ παρακολουθηθοῦν.

Ὅτι τὸ κτήριο τοῦτο ἀνῆκεν εἰς τὴν μεταβατικὴν περίοδον ΜΜ ΙΙΙβ - ΥΜ Ια ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀνευρέσεως χαρακτηριστικῶν ὀστράκων τῆς περιόδου ταύτης καὶ ἱκανῶν τεμαχίων χαρακτηριστικοῦ πίθου μὲ ζώνας ἐμπιέστους μιμουμένας σχοινία κατὰ τὴν βάσιν τοῦ ἰσοδομικοῦ τοῖχου. Ἡ ἀνεύρεσις ὀστράκων τῆς περιόδου ταύτης ἀναμίκτων μὲ ὀστρακα τῆς ΥΜ ΙΙΙ ἐποχῆς εἰς τὸ σημεῖον ἔνθα κατεστράφη ἡ συνέχεια τοῦ ἰσοδομικοῦ τοῖχου ἀποδεικνύει τὴν χρονολογίαν τῆς καταστροφῆς. Προφανῶς οἱ ἄνθρωποι τῆς τελευταίας περιόδου ἐχρησιμοποίησαν τὸ ὑπάρχον κτήριο, ἀφοῦ τὸ ἐκαθάρισαν μέχρι τοῦ δαπέδου καὶ ἀφοῦ ἐπέφερον ὠρισμένας μεταβολάς.

Ἀποδειχθέντος ὅτι τὸ κύριον οἰκοδόμημα κατεστράφη εἰς ἔκτασιν ἀφοῦ ἐσυλήθη καὶ διαλευκανθείσης τῆς ὅλης στρωματογραφίας τοῦ χώρου, ἐδόθη ἡ ἄδεια νὰ προχωρήσουν τὰ ἔργα τῆς οἰκοδομῆς τῆς οἰκίας εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ χώρου, ἀφοῦ ἐγένετο ἀποτύπωσις καὶ φωτογράφησις τῶν ἀποκαλυφθέντων ἔρειπίων.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΤΩΝ

α. Τοίχοι καὶ κλιμακίς τῆς ρωμαϊκῆς οἰκίας οἰκοπέδου Ἰ. Μαυρογιαννᾶκη Ἄνω Ἀρχανῶν. Εἰς τὸ βάθος ὁ νότιος μνηϊκὸς τοίχος.

β. Τὸ στρώμα κεραμίδων μεταξύ τῶν ρωμαϊκῶν τοίχων οἰκοπέδου Ἰ. Μαυρογιαννᾶκη Ἄνω Ἀρχανῶν.

α. Ρωμαϊκός καὶ νότιος μινωϊκός τοίχος οἰκοπέδου Ἰ. Μαυρογιαννάκη Ἐνω Ἄρχανῶν.

β. Τμήμα τοῦ βορείου μινωϊκοῦ τοίχου οἰκοπέδου Ἰ. Μαυρογιαννάκη Ἐνω Ἄρχανῶν.